

Chamber Gesetzesprojeten iwwermëttelt an dass d'Chamber och d'Recht huet, dem Grand-Duc Gesetzesprojeten ze proposéieren. Bis ewell ass et esou. Net d'Chamber, mee de Grand-Duc steet eiseem vereelzten Text no nach am Zentrum vum gesetzgeebereche Prozess. Et ass ee vu villen Artikelen, wou et méi wéi iwwerfällg ass, dass den Text un déi demokratesch Praxis vum 20. a mëttlerweil 21. Joerhonnert ugepasst gëtt.

Dat gëtt elo mam Artikel 64 an deem Sënn geännert, datt net méi de Grand-Duc, mee d'Regierung Projets de loi deposéiert.

An den Artikel 65 prezisiéiert elo, datt all eenzelnen Deputéierten d'Recht huet, eng Proposition de loi ze deposéieren, en zentralt Recht, wat bis elo awer just am Chambersreglement fixéiert war an do mat einfacher Majoritéit hätt kennen ageschränkt ginn.

An där selwechter Logik gëtt elo festgeluecht, dass d'Chamber net just dem Grand-Duc hir Zoustëmmung zu Gesetzer muss ginn, wéi et nach am aktuellen Artikel 46 steet, mee datt si de Législateur ass, deem d'Gesetzer mécht.

An da komme mer zu engem ganz neien Instrument vu Biergerbedeelegung, dat een op Lëtzebuergesch als „Biergergesetz“ kéint betitelen. Am Artikel 67 kréien d'Biergerinnen an d'Bierger an Zukunft selwer en Droit d'initiative législative, dat heescht d'Méiglechkeet, der Chamber eege Gesetzesproposen ze ënnerbreeden.

Dës Iddi geet op de Regierungsprogramm vum 1999 zrëck an huet sech an der éischter Versioun vum 6030 erëmfondt. Op Basis vun de Proposen, déi 2016 iwwert d'Websäit „ärVirschléi.lu“ erakommen, gouf dës innovatiivt Biergerbedeelegungsinstrument awer nach eng Kéier iwwerduecht a liicht anescht opgebaut.

E Grupp vun 125 Wielerinnen a Wieler kann esou eng Propos ausschaffen a se mat enger Ennerstëtzung vu mindestens 12.500 Wielerinnen a Wieler der Chamber ënnerbreeden. Wann d'Chamber dës Gesetzespropos vun de Bierger da validéiert, suivéiert se ab do déi normal legislativ Prozedur vun all de Gesetzer, wéi mer se heibanne gewinnt sinn.

Den Artikel 51 gesäit vir, datt d'Wielerinnen an d'Wieler kënnen per Referendum consultéiert ginn an e Gesetz d'Detailer dozou reegelt. Och dës Disposition gëtt mam Artikel 68 am Sënn vu méi Flexibilitéit an enger méi einfacher a méi breeder Biergerbedeelegung ofgeännert.

Wéi scho gesot bleift d'Walrecht bei de Chamberwale weider exklusiv de Lëtzebuerg iwwer 18 Joer virbehale. D'Instrument vum consultative Referendum soll awer och an Zukunft kënnen méi flexibel genotzt ginn, fir jee no Frostellung zum Beispill och Netlëtzebuerg kënne ze befreien, ze consultéieren. Dofir erlaabt den neien Text et der Chamber, fräi kënnen ze decidéieren, wéi mam jeeweilege Referendum soll consultéiert ginn.

E weidert wichtegt Instrument vun der Chamber, fir d'Aarbecht vun der Regierung ze kontrolléieren, ass d'Commission d'enquête. Momentan ass fir de Lancement vun esou enger Commission eng Majoritéit vun Deputéierten néideg. Mam neien Artikel 69 setze mer dës Seuil op een Drëttel erof. Dat heescht, schonns eng Minoritéit

vun 20 Deputéierten heibanne wäert an Zukunft esou eng Untersuchungskommission existéieren kënnen.

Parallél zum Ausschaffe vun dëser Proposition de révision si mir eis an der Commission och schonns iwwer weider Detailer zu dëser Prozedur eens ginn, déi zäitgläich mam Akraafttriede vun de Verfassungsännerungen ebenfalls hir Applikation fannen, iwwerens, genee wéi och bei der Prozedur zu de Biergergesetzer an zu der prozeduraler Emsetzung vun de Motions de confiance et de censure.

An zu gudder Lescht gëtt och déi wichteg an nach relativ nei Institution vum Ombudsman mam Artikel 71 am Kapitel vun der Chamber verankert; wat ebenfalls am Sënn vun de Bierger a Biergerinnen ass. Domadder huet deem eng stabil verfassungsrechtlech Assise a kann net méi duerch simpel Majoritéitsdecisiounen ofgeschaaft ginn oder a Fro gestallt ginn.

An da komme mer bei dat aktuellt Kapitel Vbis zum Staatsrot.

An der aktueller Verfassung handelt et sech hei ëm e Kapitel mat just engem eenzegem Artikel, dem 83bis, an dat als „bis“-Kapitel, dat an deem vun der Regierung drunhänkt.

Mam neien Text gëtt de Staatsrot elo souwuel um Fong wéi op der Form méi eegestänneg an eng Rei Detailer zur Mission, zur Organisation an zum Fonctionnement, déi bis elo just am Gesetz stinn, ginn an der Verfassung verankert.

Wichteg ze betounen ass hei den Novum fir eis alleguerten heibannen, dass d'Chamber elo méi en direkten Accès op d'Expertise vum Staatsrot kritt an elo, geneesou wéi d'Regierung, dem Staatsrot, nieft der normaler Gesetzesprozedur, nach aner juristisch Froe ka stellen. Momentan dierf d'Chamber dat nach net, respektiv just mam Accord vun der Regierung.

3. DÉPÔT D'UNE PROPOSITION DE LOI PAR M. CHARLES MARGUE

Här President, ech hunn dann och am Numm vun deene véier Korapportere vun der Verfassung d'Eier, lech eng nei Proposition de loi, wou déi dote Modifikatioun vum Staatsrot dra festgehele ginn, ze iwwerreechen.

8046 - Proposition de loi modifiant la loi du 16 juin 2017 sur l'organisation du Conseil d'État

M. Fernand Etgen, Président.- Merci, Här Margue.

4.7777 - PROPOSITION DE RÉVISION DES CHAPITRES IV ET V BIS DE LA CONSTITUTION (SUITE)

RAPPORT DE LA COMMISSION DES INSTITUTIONS ET DE LA RÉVISION CONSTITUTIONNELLE (SUITE)

M. Charles Margue (déi gréng), rapporteur.- An der Proposition, esou wéi se deposéiert gouf, huet de Staatsrot zwar nach seng „bis“-Numerotatioun, mee mat den zwee leschten Artikelen vun der Proposition 7777 operéiere mer eng propper Renumerotatioun vum ganze Verfassungstext, net just vun de Kapitele IV a Vbis. No dëser Renumerotatioun gëtt dann aus dem aktuelle Kapitel Vbis d'Kapitel VI mat den Artikelen 95 a 96.

Iwwerens ass an der Annex vum Rapport vum 7777 den Text coordonné vun der kompletter moderniséierter Verfassung ze fannen, esou wéi déi véier Re-

formbléck se ofgeännert hunn a se an Zukunft da wäert a Kraaft trieden. Elo kennt Der lech also e Bild maachen, wat et heescht, eng nei lieserlech Verfassung ze schafen.

E puer Wuert zu den Avisen.

Déi meescht Avisen vum haut ware schonns fir de 6030 geschriwwen ginn, aleng fënnf Avisen vum Staatsrot. Ech gräfen elo just e puer Punkten eraus, déi mer fir den Text vun haut zousätzlech kruten.

A sengem Avis vum 16. Juli 2021 dréckt de Staatsrot seng Reserven aus zum Artikel 56, wouriwwer mer nach herno warscheinlech kënnen driwwer debattéieren, wou et notament ëm d'Organisation an d'Attributiounen vun der Chamber geet an ëm d'Portée vum Chambersreglement.

Erlaabt mer ze soen, dass mir eist Reglement heibanne wann néideg upassen no Diskussiounen an der betreffender Chamberskommission a mer et duerno hei am Plenum majoritär unhuelen, esou wéi mer dat och fir Gesetzesprojeten, Propositionen en toute transparence maachen. Ech soen a widderhuelen an ënnersträichen: Mir maachen näischt „im stillen Kämmerlein“! Eist Chambersreglement gëtt wéi all anere Gesetzesprojet hei en toute transparence debattéiert, virbereet an et gëtt ëffentlech driwwer ofgestëmmt.

An deem Avis ënnerstëtzt de Staatsrot ausdrécklech awer och d'Wichtegkeet vun der Kontrollfunktion vun der Chamber, wat d'Aarbecht vun der Regierung ugeet, a réit derzou, ech hunn et scho gesot, déi zwou zentral Missionen vun der Chamber - Gesetzer ze maachen an d'Regierung ze kontrolléieren - ganz vir an d'Sektioun ze setzen.

A sengem Avis complémenteaire vum 26. Abrëll 2022 huet de Staatsrot recommandéiert, am 7777 d'Renumerotatioun ze maachen. Mir hu brav gefollegt a mir hunn et gemaach. D'Iddi war eng gutt a mir hunn deem Folleg geleescht.

D'Chambre des Fonctionnaires et Employés publics: Och vun hinne gëtt et Reserven an hirem Avis vum 7. Oktober d'lescht Joer zur Organisation vun der Chamber via hirt Reglement. Dës Kummer mécht weider Iwwerleeungen iwwert d'Inkompatibilitéit tëscht dem Deputéiertmandat a verschiddenen aneren ëffentlechen a politesche Funktiounen. Deen Avis solle mer consideréieren am Kader vun den Diskussiounen zu deem betreffende Gesetz, wat dann ufält opgrond vun deem, wat mer haut verabschieden.

Och d'Chambre des Salariés dréckt sech an hirem Avis vum 1. Oktober 2021 (veuillez lire: vum 19. Oktober 2021) éischter reservéiert zum 7777 aus, awer d'Chambre des Métiers begréisst d'Modernisatioun vun der Verfassung, wou et, wéi si seet, dréms geet, eng nei Visioun ze hu fir e modernen an demokratesche Staat.

E weideren Avis krute mer den 12. Oktober 2021 vun der ASTI. Déi begréisst ausdrécklech d'Afféierung vum Droit d'initiative législative citoyenne an dass bei engem méigleche Referendum via Gesetz sämtlech Awunner hei zu Lëtzebuerg kënnen befrot ginn.

Deen een oder anere vun de Korapporteren, wéi gesot, wäert nach weider Iwwerleeungen haut de Mëtteg zu den eenzelnen Avisen maachen. An den Detail dovun fannt Der a mengem Rapport respektiv an den Documents parlementaires.

D'Position vum der Regierung ass och a mengem schrëftleche Rapport ze fannen a wäert jo herno nach vun engem Vertrieeder vun der Regierung duergeluecht ginn.

D'Regierung seet am Ufank vun hirer Prise de position, dass de Constituant - wat mir sinn - natierlech souverain ass. D'Regierung dréckt awer och hir Reserven aus iwwert d'Organisation vun der Chamber, deem ominéisen Artikel 56, a si dréckt hir Reserven aus iwwert d'Modalitéiten vun der Kontrollmission, déi den éischte Pouvoir kritt duerch déi haiteg Verfassungsrevisioun.

E puer Wuert zum Verlaf vun eisen Diskussiounen an der Kommission.

Zousätzlech zum eigentlechen Text, dee virläit, hu mer eis geeneegt op d'Gesetzesproposen zum Ombudsman, zur Enquêtekommission, zur Initiative citoyenne, zum Staatsrot - déi ech elo grad agereecht hunn - an zur Modifikatioun vum Chambersreglement iwwert d'Verauensan d'Mësstrauensmotiounen.

Mir hunn dowéinst eng Rei Jointe-Sitzunge mat der Reglementskommission gehat. All dës Diskussiounen hunn nämlech missen ofgeschloss ginn, ier mer zum Vott vun haut konnte kommen, well mer ofgemaach hate, dass mer op all deene Froen e politeschen Accord misste fannen. Soss kéint mer iwwert dat heite Kapitel haut net ofstëmmen. Dat hu mer erreecht an deenen Diskussiounen.

Wéi gesot hu mer gutt zesumme geschafft an engem gudde Klima, an engem positive Geescht a mir hunn eng breet, mee net unanime Zoustëmmung zu deem Text vun haut, dee virläit, erreecht.

Loosst eis awer och ervirhiewen, dass mer während dëser Zäit d'Proposition vun déi Lénk fir eng nei Verfassung um Ordre du jour haten an diskutéiert hunn. De Rapport dovunner kennt geschwënn an d'Kommission, dovun ginn ech emol aus. Deene Lénken hir Gesamtpropos fir eng nei Verfassung gouf an der Kommission vun alle Bänke gelueft, wat d'Aarbecht ugeet, déi do drastécht, a wat den intellektuellen a politeschen Exercice betrëfft, fir eng ganz aner Verfassung fir eist Land unzedenken.

Här President, léif Kolleginnen a Kollegen, fir unzefänken, dës Rapport oder meng Ried ofzeschleissen, muss ech awer nach e puer ganz déck Mercie lassginn, speziell dem Carole Closener, Sekretärin vun der Kommission, mat verantwortlech fir d'Koordinatioun vun den Aarbechten an der Redaktion vum Text, dem Dan Michels, Mataarbechter vun der grénger Fraktioun, eng lieweg Memoire vun der ganzer Verfassungsreform zënter laange Joren.

E grouse Merci och de Mataarbechter aus dem Staatsministère an aus der Chamber, besonnesch der Reglementskommission an der Cellule scientifique, fir d'Zouschaffen, fir de Copilotage an d'Koordinatioun vun dësem Chantier. Et war net ëmmer evident, d'Iwwersiicht ze behale vun dësem gesetzgeeberechen Herkulesakt.

Merci och dem President an de Kolleg/innen aus der Kommission a speziell och deenen aneren dräi Korapportere fir déi gutt a fair Zesummenaarbecht, och fir déi flott an interessant Diskussiounen an Ausernanersetzungen.

„Haut ass e gudden Dag fir eis Institutionen hei am Land, e

gudden Dag, wou mer eise Staat a speziell eise Rechtsstaat op méi stabil Feiss stellen.“

(Interruption)

Dës ware meng Ufankswieder hei op der Tribün, wéi mer iwwert de 7575 zum Justizkapitel diskutéiert hunn. A genee wéi fir déi zwee Voleten duerno ass och haut e weidere gudden Dag fir eis Institutionen, eise Rechtsstaat an eis Demokratie, well mer hinne mat dësem véierten a leschte Volet vun der Verfassungsrevisioun eng modern, nach méi stabil a virun allem och méi eng propper a kohärent Basis ginn. Direkt siichtbar gëtt dat duerch déi Renumerotatioun. Ech verweisen do op d'Annex.

Mat alle Punkten, déi ech och elo erausgegraff hunn, ass och kloer, dass den Usproch, deem initial do war - 6030 -, an deem mer duerno, wéi mer frësch ugefaangen hunn ..., och erfüllt gouf, nämlech: d'Upassung vum Text un d'Praxis, d'Afféierung vu klore Reegelen, wéi d'Institutionen mateneen, awer onofhängeg funktionéieren, an am géigesäiteg Respekt; d'Ofschaffe vu Grozone beim Exercice des pouvoirs war och en Zil. Do hu mer och, mengen ech, gutt geschafft.

Nodeems de Grand-Duché no senger Kreatioun am Joer 1815 bannent 50 Joer sechs oder siwe verschidde Verfassungsregimenter kannt huet, huet déi Verfassung vum 1868 awer exceptionnel laang gehalen, och wa se mëttlerweil iwwer 30 Mol geännert gouf.

Mat dem Ofschloss vun dësem véierten a leschte Revisiounsblock ass dofir och d'Hoffnung verbonnen, dass eis Verfassung elo, wou se eng Kéier ganz iwwerschaft ass, endlech nees a méi roueg Gewässer kënnt an net méi quasi am Joresrhythmus muss geännert ginn.

Ganz ouni Ännerung wäert et sécherlech och an Zukunft net goen, mee et ass awer elo wichtig, dass nees Rou hei an den Dossier kënnt. Verfassungsännerungen sinn näischt Banales a si sollten och net zur Routine ginn.

Natierlech gëtt déi gréng Fraktioun hir Zoustëmmung zu dësem Text. Erlaabt mer zum Schluss vläicht e Vive: vive d'Stärkung vun der Demokratie! Vive d'Stärkung vun der Chamber, déi mer mat dësem Text verwirklechen!

Ech soen lech Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. Fernand Etgen, Président.- Merci villmools dem Här Rapporteur Charles Margue.

An den éischten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Léon Gloden. Här Gloden, Dir hutt d'Wuert.

DISCUSSION GÉNÉRALE

M. Léon Gloden (CSV).- Merci, Här President. Erlaabt mer, fir d'éischt dem Rapporteur, dem Charles Margue, Merci ze soe fir säi schrëftlechen a säi mëndleche Rapport. E war souzeseen de Benjamin an eiser Ekipp a wéi en ugefaangen huet, war en nach e bësse gréng hannert den Oueren. En huet sech awer schnell an d'Theema ageschafft. An ech mengen, Charel, ech därfer dat soen: Däi Papp, dee wär haut besonnesch stolz op dech!

Léif Leit, léif Kolleginnen a Kollegen, no 13 Joer, mat deem véierte Vott, kënnt d'Schëff Verfassung esou lues awer sécher am Hafe vu Lëtzebuerg un. Den